

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาของการศึกษาและความสำคัญของปัญหา

ก่อนที่จะศึกษาแนวคิดและวัตถุประสงค์ในการลงโทษของกฎหมายตราสามดวง (ประมวลกฎหมายรัชกาลที่ 1) ในส่วนที่เป็นประเด็นหลักของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ อันดับแรกขอให้ผู้อ่านทำความเข้าใจก่อนว่า ในกฎหมายตราสามดวงนี้มีองค์ประกอบใหญ่ๆ ด้วยกัน 2 ส่วน¹ คือส่วนที่เป็น

1. นิติปรัชญา หรือ หลักการแห่งกฎหมาย อันได้แก่ ประกาศพระราชปราชญ์ พระธรรมศาสตร์ และหลักอันทฤษฎี

2. นิติบัญญัติ หรือ ตัวบทกฎหมาย อันได้แก่ พระราชวินิจฉัย พระราชกำหนด บทพระไอยการ และพระราชบัญญัติ

พระธรรมศาสตร์ เป็นส่วนที่สำคัญที่สุดในกฎหมายตราสามดวง เพราะนอกจากแสดงให้เห็นร่องรอยประวัติศาสตร์ของกฎหมายไทยสมัยโบราณแล้ว ยังแสดงให้เห็นหลักนิติปรัชญา ซึ่งมีสภาพอันศักดิ์สิทธิ์และเป็นหลักการที่มีอาจจะเกิดได้ รวมทั้งได้อธิบายเรื่องการกำเนิดโลก กำเนิดมนุษย์ กำเนิดผู้ปกครอง ความเป็นมา และหลักการแห่งกฎหมายของไทย

คัมภีร์มโนธรรมศาสตร์ มีรากฐานมาจากศาสนาฮินดูโดยมอญได้เรียบเรียงพระธรรมศาสตร์ขึ้นเลียนแบบอย่างคัมภีร์มโนธรรมศาสตร์ของอินเดีย เรียกว่า พระธรรมสัตถัมหรือมโนธรรมสัตถัม แต่ได้ตัดแนวความเชื่อทางศาสนาของฮินดูออก เหลือไว้แต่โครงสร้างและหลักกฎหมาย โดยได้นำเอาแนวคิดทางพระพุทธศาสนามาสืบสนุนหลักการดังกล่าว เพื่อให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์และสอดคล้องกับความเชื่อของตน

¹ ชาญณรงค์ บุญหนุน, นิติปรัชญาไทย ประกาศพระราชปราชญ์ หลักอันทฤษฎี พระธรรมศาสตร์ และ On the Laws of Mu'ung Thai or Siam, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2549), น. 65.

พระธรรมสาตรที่ได้ตกทอดมาจนกลายเป็นจุดกำเนิดของกฎหมายตราสามดวงนั้น มิใช่ได้มาจากคัมภีร์มนุธรรมศาสตร์ของอินเดียโดยตรง แต่เป็นผลจากการส่งต่อทางวัฒนธรรมของชนชาติมอญและพม่าที่นับถือพระพุทธศาสนาด้วยกัน

โดยมีแนวความเชื่อว่า คัมภีร์มนุธรรมสาตร เป็นสิ่งที่สูงสุด แม้ผู้ปกครองก็ไม่สามารถบัญญัติหรือเปลี่ยนแปลงกฎหมายที่พระมนูบัญญัติไว้ในคัมภีร์มนุธรรมสาตร ซึ่งผู้ปกครองเป็นเพียงผู้ทำหน้าที่วินิจฉัยตัดสินมูลคดีความตามหลักแห่งพระธรรมสาตรเท่านั้น และเป็นที่น่าสังเกตว่า พระธรรมสาตรในกฎหมายตราสามดวงนั้นยังคงความศักดิ์สิทธิ์และมีให้มีการละเมิดกฎหมายของ พระมโนสารฤาษี (พระมนู) ด้วยเช่นกัน โดยยกหลักการว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มนุษย์มิได้เป็นผู้สร้างขึ้น ซึ่งพระมโนสารฤาษีได้หาใช่ไปจดจำเนื้อความมาจากขอบกำแพงจักรวาลและเขียนสั่งสอนไว้ในคัมภีร์พระธรรมสาตร ซึ่งได้ปรับเปลี่ยนเนื้อหาของพระธรรมสาตร ให้มีข้อความที่จะใช้รองรับความศักดิ์สิทธิ์แห่งพระบรมราชวินิจฉัย พระราชกำหนดบทพระไอยการ และพระราชบัญญัติต่างๆ (พระราชสาส์น) ของพระมหากษัตริย์

ดังนั้น “พระธรรมสาตร” จึงมีความสำคัญในฐานะสิ่งที่จะใช้รองรับพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในการตราพระราชกำหนดหรือพระราชบัญญัติต่างๆ ในขณะเดียวกันกฎหมายตราสามดวงก็แสดงให้เห็นถึงการให้พระราชอำนาจควบคุมไพร่ฟ้าประชาชนและสังคมอย่างเด็ดขาด ตามที่ปรากฏในบทกำหนดโทษเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น เป็นผลตอบแทนสำหรับผู้ที่ทำให้กระทำความผิดพระราชอาญา ซึ่งได้บัญญัติไว้ในพระไอยการลักษณะต่างๆ โดยมีจุดประสงค์เพื่อความมั่นคงของสถาบันพระมหากษัตริย์และความปลอดภัยสงบสุขของสังคม จากการศึกษาพบว่า บทลงโทษที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวงส่วนใหญ่แล้วจะเป็นบทลงโทษที่รุนแรง และมีวิธีการลงโทษที่แตกต่างไปตามความหนักเบาของการกระทำความผิด ทั้งนี้ โทษทั้งหมดล้วนแต่เป็นโทษที่ทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับความทุกข์ทรมานและเป็นที่น่าอัปยศทั้งสิ้น

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้เขียนการต้องการศึกษาถึงแนวคิด วัตถุประสงค์ และที่มาของการลงโทษในกฎหมายตราสามดวงที่บัญญัติบทลงโทษไว้รุนแรงและทรมานดังปรากฏในพระไอยการต่างๆ ของกฎหมายตราสามดวง ทั้งๆ ที่สังคมไทยในสมัยนั้นเป็นสังคมพุทธ

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมา ข้อมูลเบื้องต้น และความสำคัญของกฎหมายตราสามดวง
2. เพื่อศึกษาถึงความรับผิดชอบทางอาญาในกฎหมายตราสามดวงโดยวิเคราะห์จากหลักกฎหมายอาญาในปัจจุบัน
3. เพื่อศึกษาถึงประเภทของโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายตราสามดวงมีอะไรบ้าง
4. เพื่อศึกษาถึงลักษณะความผิดต่างๆของกฎหมายตราสามดวงที่มีอิทธิพลต่อกฎหมายอาญา
5. เพื่อศึกษาถึงแนวคิดและวัตถุประสงค์ในการลงโทษแก่ผู้กระทำความผิด

3. ขอบเขตและวิธีการศึกษา

การศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นการศึกษาจากเอกสารโดยได้ทำการค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากเอกสารภาษาไทย วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง รายงานการประชุม เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ และผลงานวิจัยของโครงการวิจัยเมธีวิจัยอาวุโส แห่งสำนักงานสนับสนุนการวิจัย เรื่อง“กฎหมายตราสามดวง: ประมวลกฎหมายไทยในฐานะมรดกโลก” ซึ่งมี ดร. วินัย พงศ์ศรีเพียร เป็นหัวหน้าโครงการ ตลอดจนคำแนะนำของนักวิจัยและผู้ทรงคุณวุฒิในโครงการ เพื่อรวบรวมข้อมูลให้เป็นระบบในอันที่จะนำมาประกอบการศึกษา และทำความเข้าใจให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประมวลผลและวิเคราะห์ให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ในเชิงนิติศาสตร์ตามแนวทางที่ได้มุ่งหวังไว้

ในการศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนศึกษาจากประมวลกฎหมายสำคัญ 3 ฉบับ ได้แก่

1. ประมวลกฎหมายรัชกาลที่ 1 จุลศักราช 1166 พิมพ์ตามฉบับหลวงตราสามดวง เล่ม 1-3
2. ประมวลกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127
3. ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499

เนื่องจากวิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นการศึกษากฎหมายโบราณ ภาษา ลำนวนและตัวสะกดต่างๆ ผู้เขียนจะคงไว้ตามต้นฉบับ เช่น “นิติปรัชญา” ไม่ใช่ นิติปรัชญา เป็นต้น

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมา ข้อมูลเบื้องต้นและความสำคัญของกฎหมายตราสามดวง
2. ทำให้ทราบถึงความรับผิดชอบทางอาญาในกฎหมายตราสามดวง
3. ทำให้ทราบถึงโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายตราสามดวง
4. ทำให้ทราบถึงลักษณะความผิดฐานต่างๆ ของกฎหมายตราสามดวงที่มีอิทธิพลต่อกฎหมายอาญาในปัจจุบันของไทย
5. ทำให้ทราบถึงที่มาของแนวคิดและวัตถุประสงค์ในการลงโทษของกฎหมายตราสามดวง
6. เป็นการเพิ่มพูนความรู้และจำนวนผลงานทางวิชาการในด้านนิติศาสตร์ โดยเฉพาะในการศึกษาแนวคิดและวัตถุประสงค์ในการลงโทษของกฎหมายตราสามดวงเป็นหลัก
7. การเรียบเรียงวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในระดับชั้นปริญญาโทตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ดังนั้น ประโยชน์ที่จะได้รับประการสำคัญจากการค้นคว้า คือความสมบูรณ์ในการศึกษาดังกล่าวของผู้เขียนด้วย